

॥९॥ बुद्धिकृत्वाऽत्मानं द्रक्ष्यामीति स्वाभिप्रायं द्रढयितुं पृच्छति यदिदमिति कुरु कर्म त्यजेति वाक्यद्वयमपि प्रमाणं चेद्विरुद्धयोर्वाक्ययोः शास्त्रत्वं अप्रमाणं चेत्सुतरामशास्त्रत्वं अतोऽनयोः शास्त्रयोः प्रामाण्यसिद्ध्यर्थं व्यवस्थावक्तव्येत्याशयः ॥१०॥ ११॥ तत्वाक्यं कृत्वा बुद्धिविमुक्तात्मा द्रक्ष्याम्यात्मानमात्मनोतिकर्मणां चित्तसंस्कारार्थत्वं वचनं पूजयन् सिद्धांतत्वेन मानयन् चातुराश्रम्य धर्मानिव गंधवत्याः योजनगंधायाः सु

निस्तुतिर्निर्नमस्कारः परित्यज्य शुभाशुभे ॥ अरण्ये विचरैकाकीयेन केनचिदाशितः ॥९॥ शुक उवाच यदिदं वेदवचनं लोकवादे विरुध्यते ॥ प्रमाणे वा प्रमाणे च विरुद्धे शास्त्रताकुतः ॥१०॥ इत्येतच्छ्रोतुमिच्छामि प्रमाणं तूभयं कथं ॥ कर्मणामविरोधेन कथं मोक्षः प्रवर्तते ॥११॥ भीष्म उवाच इत्युक्तः प्रत्युवाचेदं गंधवत्याः सुतः सुतं ॥ ऋषिस्तत्पूजयन् वाक्यं पुत्रस्यामिततेजसः ॥१२॥ व्यास उवाच ब्रह्मचारी गृहस्थश्च वानप्रस्थोऽथ भिक्षुकः ॥ यथोक्तचारिणः सर्वे गच्छन्ति परमां गतिं ॥१३॥ एको वाप्याश्रमानेता न्योनुतिष्ठेद्यथाविधि ॥ अकामद्वेषसंयुक्तः स परत्र विधीयते ॥१४॥ चतुष्पदी हि निःश्रेणी ब्रह्मण्येषा प्रतिष्ठिता ॥ एतामारुह्य निःश्रेणीं ब्रह्मलोके महीयते ॥१५॥ आयुषस्तु चतुर्भागं ब्रह्मचार्यनसूयकः ॥ गुरौ वा गुरुपुत्रे वा वसेद्दर्मार्थकोविदः ॥१६॥ जघन्यशायी पूर्वस्यादुत्थाय गुरुवेश्मनि ॥ यच्च शिष्येण कर्तव्यं कार्यं दासेन वा पुनः ॥१७॥ कृतमित्येव तत्सर्वं कृत्वा तिष्ठेत्तपार्श्वतः ॥ किंकरः सर्वकारी स्यात्सर्वकर्मसु कोविदः ॥१८॥ कर्मातिशेषेण गुरोर्वध्येत व्यंभुषता ॥ दक्षिणेन पवादी स्यादाहूतो गुरुमाश्रयेत् ॥१९॥ शुचिर्दक्षो गुणोपेतो ब्रूयादिष्टमिवांतरा ॥ चक्षुषा गुरुमव्यग्रो निरीक्षेत् जितेन्द्रियः ॥२०॥ नाभुक्तवति चाश्रीयादपीतवति नोपि वेत् ॥ नातिष्ठति तथा सीतनासुप्ते प्रस्रवेत च ॥२१॥ उत्तानाभ्यां च पाणिभ्यां पादावस्य मृदुस्पृशेत् ॥ दक्षिणं दक्षिणे नैव सव्यं सव्येन पीडयेत् ॥२२॥ अभिवाद्य गुरुं ब्रूयादधीष्णु भगवन्निति ॥ इदं करिष्ये भगवन्निदं चापि कृतं मया ॥२३॥ ब्रह्मं स्तदपि कर्ता स्मि यद्ब्रवान्वक्ष्यते पुनः ॥ इति सर्वं मनुज्ञाप्य निवेद्य च यथाविधि ॥२४॥ कुर्यात्कृत्वा च तत्सर्वमाख्येयं गुरुवे पुनः ॥ यांस्तु गंधान् रसान् वापि ब्रह्मचारी न सेवते ॥२५॥ सेवेत तान्समावृत्त इति धर्मेषु निश्चयः ॥ ये केचिद्विस्तरेणोक्तानि यमा ब्रह्मचारिणः ॥२६॥ तान्सर्वानाचरेन्नित्यं भवेच्चानपगो गुरोः ॥ स एव गुरुवै प्रीतिमुपहृत्य यथाबलं ॥२७॥

तेन समुच्चितानामसमुच्चितानां वा आश्रमधर्माणां तत्त्वजिज्ञासा हेतुत्वमुक्तं ॥१३॥ परत्र ब्रह्मणि विषये विधीयते ज्ञातुं योग्यः क्रियते ॥१४॥ चतुष्पदी चातुराश्रम्य रूपा ॥१५॥ १६॥ १७॥ १८॥ कर्मातिशेषेण निःशेषं कर्म कृत्वेत्यर्थः ॥१९॥ २०॥ अभुक्तवति गुरोर्वतिशेषः ॥२१॥ २२॥ अधीष्णु अध्यापय ॥२३॥ २४॥ २५॥ समावृत्तः समापित ब्रह्मचर्यकृत्यः ॥२६॥ अनपगः समीपस्थः ॥२७॥

तो व्यास उवाच ॥१२॥ ब्रह्मचारीति परमां गतिं मोक्षं